

DOI [https://doi.org/10.32405/2522-9931-7\(36\)-63-77](https://doi.org/10.32405/2522-9931-7(36)-63-77)

УДК: 377.378.159.9

Казакова Світлана Володимирівна,

старший викладач кафедри психології управління

Центрального інституту післядипломної освіти

ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»,

Київ, Україна.

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2776-3927>

s13_kazakova@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ДО МАРКЕТИНГУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

Анотація. У статті наведено результати емпіричного дослідження особливостей психологічної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг, а також дані про розподіл досліджуваних управлінців за рівнями складових (мотиваційної, когнітивної, операційної, особистісної) психологічної готовності до маркетингу освітніх послуг. Досліджено й охарактеризовано рівні розвитку складових і загальний рівень психологічної готовності керівників в цілому та залежно від статі, віку, типу закладу освіти (інноваційного чи традиційного), регіону та місця його розташування (місто, село). Установлено недостатній рівень як складових психологічної готовності управлінців до маркетингу освітніх послуг, так і рівень їхньої готовності в цілому. Найменш розвиненими виявилися мотиваційна та операційна складові готовності. Щодо когнітивної складової (обізнаність щодо сутності етапів, напрямів маркетингу освітніх послуг) встановлено, що переважна кількість досліджуваних керівників характеризуються середнім рівнем їхнього розвитку. Показано, що дещо більш розвинутою порівняно з іншими виявилася особистісна складова готовності, що може скласти психологічний ресурс розвитку такої готовності в управлінців. За результатами дисперсійного аналізу визначено статистично значущі відмінності у рівнях психологічної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти залежно від статі, віку, типу закладу, а також регіону розташування закладу освіти, яким вони керують. Констатовано відсутність статистично значущих відмінностей у психологічної готовності управлінців залежно від стажу професійної діяльності управлінців та місця його розташування (центр, регіони) закладу освіти.

Показано доцільність сприяння розвитку психологічної готовності керівників професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг в умовах післядипломної освіти.

Ключові слова: керівник закладу професійно-технічної освіти; маркетинг освітніх послуг; психологічна готовність; мотиваційна складова; когнітивна складова; операційна складова; особистісна складова; підвищення кваліфікації.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Однією з важливих умов ефективної діяльності закладів професійно-технічної освіти є їх конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг.

Разом з тим, аналіз системи професійно-технічної освіти свідчить про існування в ній суперечностей: між високими вимогами до особистості сучасних робітників – випускників закладів професійно-технічної освіти та їхнім реальним статусом у суспільстві; між необхідністю посідати жорстку позицію, спрямовану на забезпечення «виживання» закладів професійно-технічної освіти в складних й суперечливих умовах ринкової економіки, і, відповідно до основної мети діяльності, виявляти у поведінці зразки гуманності, толерантності, високої духовності («сіяти розумне, добре, вічне») та ін. Це може несприятливим чином позначитися на конкурентоспроможності цих закладів освіти.

Саме тому для забезпечення конкурентоспроможності закладів професійно-технічної освіти особливої ваги набуває маркетинг освітніх послуг і, як наслідок, – психологічна готовність їхніх керівників до такої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання зазначеної проблеми вже були предметом уваги дослідників. Так, досліджено психологічні аспекти підприємництва (О. Креденцер [10], Ю. Пачковський [11], І. Чорна [16] та ін.), питання соціально-психологічного забезпечення маркетингової діяльності у сфері освітніх послуг (Є. Карпов [9] та ін.).

Вивчалися також проблеми психологічної готовності менеджерів до професійної діяльності (О. Бондарчук [1], Л. Карамушка [7] та ін.). Визначено зміст, складові й окремі показники психологічної готовності керівників закладів освіти до маркетингу освітніх послуг (О. Бондарчук [2], С. Казакова [4], [5], [6]). В інших дослідженнях (М. Фадєєва [14] та ін.) констатовано, що значна кількість керівників системи освіти не володіє прийомами та методами формування позитивного іміджу навчального закладу; виявлено недостатній рівень ініціативності, підприємливості (О. Креденцер [10]) та інших психологічних якостей керівників освітніх організацій, важливих для успішної маркетингової діяльності у сфері освітніх послуг.

Водночас емпіричне дослідження особливостей психологічної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг, попри всю його актуальність, спеціально не проводилося.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета нашої роботи – емпірично дослідити особливості психологічної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг.

Завдання дослідження:

- 1) здійснити добір психодіагностичного інструментарію для дослідження особливостей психологічної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг;
- 2) визначити рівні психологічної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг;
- 3) дослідити чинники психологічної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг.

3. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

В основу дослідження покладено:

- психологічні засади впливу трансформаційних процесів на функціонування освітніх організацій та їх конкурентоздатність (О. Бондарчук, Л. Карамушка, В. Івкін, М. Москальов, О. Толков та ін.);
- психологічні положення щодо маркетингової діяльності загалом і у сфері послуг, зокрема (В. Зазикін, Є. Карпов, В Сидоренко та ін.);
- концептуальні положення щодо психологічної готовності до професійної діяльності (О. Бондарчук, Н. Коломінський, Л. Карамушка, С. Максименко та ін.), зокрема до формування позитивного іміджу освітніх організацій (О. Бондарчук, М. Фадєєва та ін.);
- психологічні засади розвитку професійної самосвідомості керівників професійно-технічних навчальних закладів (Я. Катюк, І. Сингаївська та ін.).

4. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

В емпіричному дослідженні взяли участь 230 керівників закладів професійно-технічної освіти, з них – 73% жінок, 27% чоловіків, які були розподілені на групи за:

- 1) віком: до 5 років (27,0%); від 5 до 15 років (21,7%); від 15 до 25 років (24,3%); 25 і більше років (27,0%);
- 2) стажем управлінської діяльності: до 5 років (27%); 5–15 років (21,7%); 15–25 років (24,3%); понад 25 років (27%) досліджуваних;

3) заклади професійно-технічної освіти: традиційного типу (73,9%); інноваційного типу (26,1%);

4) місцем його розташування: село (40,0%); місто (60,0%);

5) регіонами: центр (34,8%), регіони (65,2%).

В емпіричному дослідженні використано такі методи дослідження:

- *мотиваційна складова*: а) методика дослідження мотивів професійної діяльності керівників закладів професійно-технічної освіти (автори – О. Бондарчук, Л. Карамушка, за модифікацією С. Казакової); б) ставлення керівника до маркетингу освітніх послуг і психологічної готовності до нього (за авторською модифікацією методики незакінчених речень);

- *когнітивна складова*: а) методика дослідження когнітивного компонента психологічної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти щодо впровадження маркетингу освітніх послуг (авторська розробка); б) методика «Самооцінка іміджу керівника закладу професійно-технічної освіти» (авторська розробка); в) методика «Імідж керівника закладів професійно-технічної освіти» (автор – М. Фадеєва [14]);

- *операційна складова*: а) аналіз ситуації маркетингової активності керівника закладу професійно-технічної освіти у професійної діяльності (авторська розробка); б) оцінка самоконтролю в спілкуванні (автор М. Снайдер);

- *особистісна складова*: а) тест на загальні здібності до підприємництва (GET TEST, в адаптації Ю. Пачковського [11]) спрямований на визначення підприємницької активності управлінців; б) методика визначення спрямованості особистості (автори – М. Кучера – В. Смейкало [12]), за якою визначалися спрямованість на справу та конструктивне спілкування; в) опитувальник самоефективності (автори – М. Шерер [17], Дж. Меддукс [12], у модифікації А. Бояринцевої [3]) спрямований на визначення самоефективності досліджуваних; г) методика «Ставлення до знехтуваного співробітника (якому віддають найменшу перевагу» (Least Preferred Co-worker, LPC, автор – А. Фідлер [12], в адаптації С. Каліщука [8]), за якою визначалися типи установки керівників щодо інших людей, зокрема суб'єктів управлінського впливу; д) методика визначення соціальної креативності особистості (в адаптації М. Фетіскіна [15] та ін.).

Опрацювання даних здійснювалося з використанням комп'ютерної програми SPSS (версія 17.0).

5. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH RESULTS

За результатами дослідження визначено розподіл досліджуваних керівників закладів професійно-технічної освіти за рівнями складових готовності до маркетингу освітніх послуг (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл досліджуваних керівників закладів професійно-технічної освіти за рівнями складових готовності до маркетингу освітніх послуг

Складові готовності	Рівні готовності, кількість досліджуваних, у %		
	низький	середній	високий
Мотиваційна	38,7	53,9	7,4
Когнітивна	17,4	79,1	3,5
Операційна	27,8	55,7	16,5
Особистісна	16,5	63,0	20,5

Як видно з даних, наведених у табл. 1, найменш розвинутою виявилася мотиваційна складова готовності, високий рівень якої виявлено у 7,4%, середній – у 53,9%, а низький – у 38,7%. Це свідчить про те, що в управлінців недостатньо розвинуті прагнення ефективно вирішувати проблеми діяльності закладу на ринку освітніх послуг, створити і просувати заклад інноваційного типу, мати широкі соціальні зв'язки й активно взаємодіяти зі споживачами освітніх послуг, партнерами та спонсорами, підняти престиж закладу в суспільстві.

Також недостатньо розвинутою є операційна складова, високим рівнем якої характеризуються лише 16,5% досліджуваних управлінців, середнім – 55,7%, натомість низьким – 27,8%. Відповідно, йдеться про те, що у доволі великій кількості керівників професійно-технічних закладів недостатній рівень умінь і навичок практичної діяльності у сфері маркетингу освітніх послуг, вони недостатньо володіють методами вивчення потреб і очікувань цільових груп споживачів та ін.

Щодо когнітивної складової встановлено, що переважна кількість досліджуваних керівників (79,1%) характеризуються середнім рівнем готовності, 17,4% – низьким і лише 3,5% – високим. Отже, в управлінців недостатньо високий рівень знань, необхідних для здійснення маркетингової діяльності в освітній галузі (знання змісту та специфічних особливостей діяльності у сфері маркетингу освітніх послуг загалом і в умовах професійно-технічної освіти, зокрема, формування власного позитивного іміджу та позитивного іміджу ПТНЗ та ін.).

Дещо більш розвинутою порівняно з іншими виявилася особистісна складова, високий рівень якої визначено у 20,5% досліджуваних, середній – у 63,0%, низький – у 16,5%. Таким чином, наявність відносно розвинених особистісних якостей управлінців освіти, значущих для маркетингової діяльності (підприємливість, конкурентоздатність, креативність, толерантність у взаємодії зі споживачами освітніх послуг та ін.), може стати особистісним ресурсом для розвитку інших складових готовності.

У цілому, констатовано недостатній рівень усіх складових готовності, що відповідним чином позначилося на загальному її рівні (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл досліджуваних керівників закладів професійно-технічної освіти за загальними рівнями готовності до маркетингу освітніх послуг

Загальний рівень готовності	Кількість досліджуваних, у %
Низький	17,4
Нижче за середній	28,7
Середній	40,9
Вище за середній	10,4
Високий	2,6

З даних, поданих у табл. 2, випливає, що лише близько десятої частини досліджуваних керівників характеризуються високим (2,6%) і вище за середній (10,4%) рівнями готовності до маркетингу освітніх послуг. Переважна кількість управлінців недостатньо готова до такого роду професійної активності, маючи відповідно середній (40,9%), нижче за середній (28,7%) і низький (17,4%) рівні готовності.

На наступному етапі емпіричного дослідження за результатами дисперсійного аналізу встановлено особливості психологічної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг залежно від низки соціально-демографічних і організаційно-професійних чинників.

Так, виявлено особливості психологічної готовності залежно від статі управлінців (рис. 1).

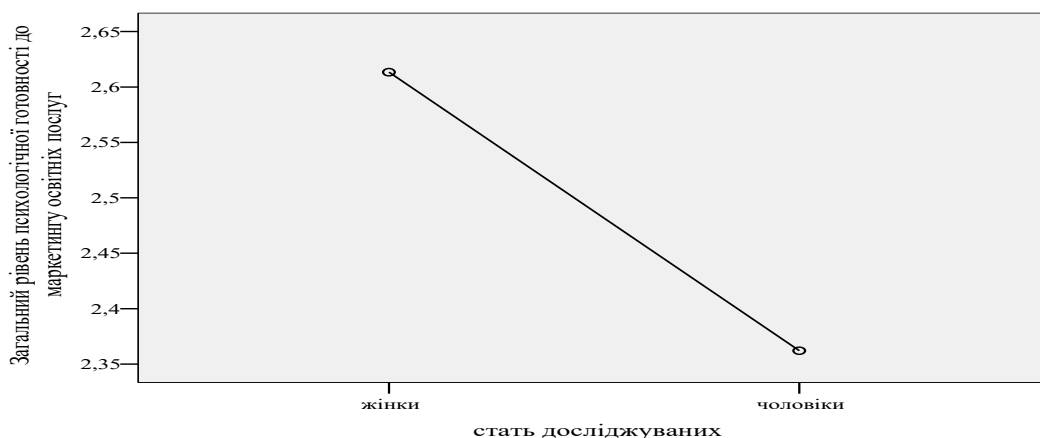
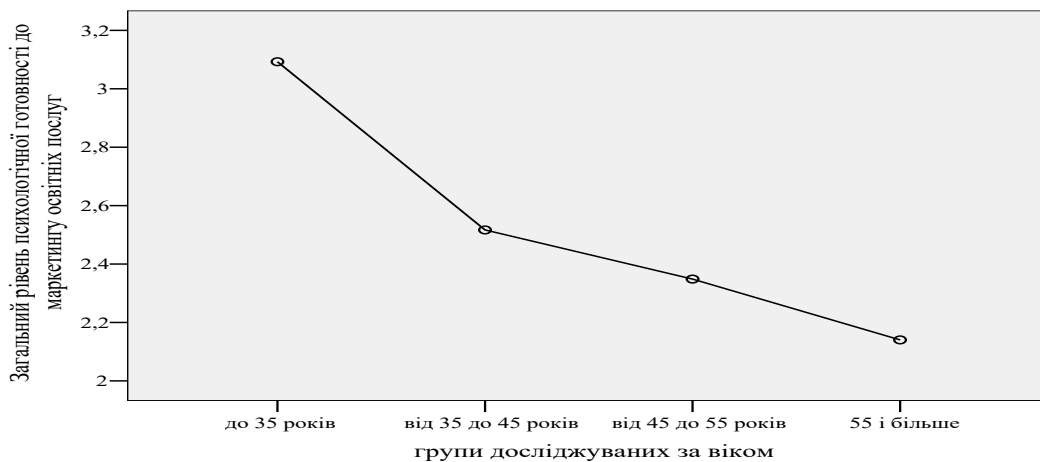

Рис. 1 Особливості психологічної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг залежно від статі

Як бачимо з рис. 1, психологічна готовність керівників-жінок вища ніж у чоловіків ($p < 0,05$). Це, на нашу думку, відбувається за рахунок того, що, за нашими даними, у жінок-управлінців порівняно із чоловіками більш виражена активно-позитивна установка щодо інших людей, що також позитивно відображається на психологічній готовності [6].

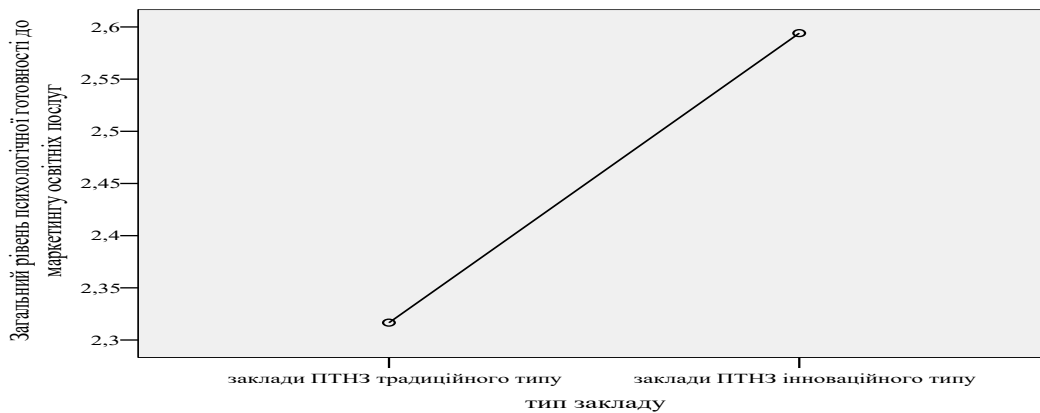
Крім того, виявлено особливості психологічної готовності керівників до маркетингу освітніх послуг залежно від їхнього віку (рис. 2).

Рис. 2 Особливості психологічної готовності керівників відповідно до їхнього віку до маркетингу освітніх послуг

Як видно з рис. 2, в управлінців старшого віку психологічна готовність значно менша ($p < 0,05$). Це пов'язано з тим, що за нашими даними керівники, які старші за віком, характеризуються нижчими показниками соціальної креативності порівняно із молодшими за віком (на рівні тенденції, $p = 0,1$) [5]. Управлінці молодшого віку більш гнучкі до сприйняття, переробки інформації щодо маркетингу освітніх послуг, вони краще діють в умовах неповної інформації, а також проявляють схильність до нового, невідомого та ін.

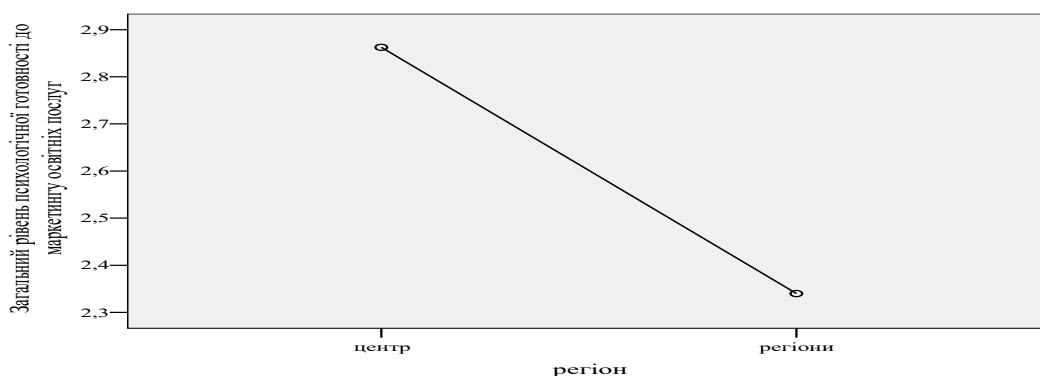
Також визначено особливості психологічної готовності залежно від типу закладу та місця його розташування (рис. 3; 4).

Рис. 3 Особливості психологічної готовності керівників до маркетингу освітніх послуг залежно від типу закладу

Як бачимо із рис.3, рівень психологічної готовності до маркетингу освітніх послуг нижче, як і передбачалося, в закладах професійно-технічної освіти традиційного типу. Управлінці закладами професійно-технічної освіти інноваційного типу більш гнучкі, обізнані щодо нових форм роботи. До того ж в них кращі ніж у керівників, які очолюють традиційні заклади професійної (професійно-технічної освіти) показники особистісних якостей, важливих для здійснення маркетингу освітніх послуг, зокрема, рівень соціальної креативності ($p < 0,01$) [5].

Також констатовано статистично значущі відмінності в рівнях особистісної готовності управлінців залежно від регіону розташування закладу освіти, яким вони керують (рис. 4).

Рис. 4 Особливості психологічної готовності керівників до маркетингу освітніх послуг залежно від регіону розташування закладу професійно-технічної освіти

З рис. 4 видно, що в закладах професійно-технічної освіти, які розташовані в центрі, рівень психологічної готовності їх керівників до маркетингу освітніх послуг вище, ніж у тих, які розташовані в інших регіонах ($p < 0,05$).

Що ж до стажу професійної діяльності управлінців та місця проживання управлінців (місто, село), то статистично значущих відмінностей у показниках психологічної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти встановлено не було.

Відповідно, актуальним уявляється сприяння розвитку психологічної готовності керівників професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг, яке можна забезпечити в процесі спеціально організованого психологічного навчання управлінців в умовах післядипломної освіти.

6. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

1. За результатами емпіричного дослідження виявлено недостатній рівень як складових психологічної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг, так і рівень їхньої готовності в цілому. Найменш розвиненими виявилися мотиваційна і операційна складові готовності. Щодо когнітивної складової (обізнаність щодо сутності, етапів, напрямів маркетингу освітніх послуг) встановлено, що переважна кількість досліджуваних керівників характеризуються середнім рівнем її розвитку. Показано, що дещо більш розвиненою порівняно з іншими виявилася особистісна складова готовності, що може скласти психологічний ресурс розвитку такої готовності в управлінців.

2. Існують статистично значущі відмінності у рівнях психологічної готовності управлінців залежно від статі, віку, типу закладу, а також регіону розташування (центр, регіони) закладу освіти, яким вони керують.

3. Доцільним уявляється сприяння розвитку психологічної готовності керівників професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг в умовах післядипломної освіти.

Перспективи подальших досліджень. У перспективі – теоретичне обґрунтування, розробка й апробація в умовах післядипломної педагогічної освіти програми розвитку психологічної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг.

7. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] О. І. Бондарчук, *Соціально-психологічні основи особистісного розвитку керівників загальноосвітніх навчальних закладів у професійній діяльності*. Київ, Україна: Наук. світ, 2008, 318 с.

- [2] О. І. Бондарчук, С. В. Казакова, «Проблеми психологічної готовності керівників професійно-технічних навчальних закладів до маркетингу освітніх послуг» *Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України*; Ред. кол.: С. Д. Максименко (гол. ред.) [та ін.]. Київ, Україна, т. 1: Організаційна психологія. Економічна психологія. Соціальна психологія; С. Д. Максименка, Л. М. Карамушки, Ред., вип. 41, с. 70–75, 2014.
- [3] А. В. Бояринцева, «Мотивационно-когнитивные характеристики личности молодого предпринимателя», дис. канд. наук. Москва, Россия, 1995, 249 с.
- [4] С. В. Казакова, «Типи установки керівників закладів професійно-технічної освіти щодо інших людей як показник їх особистісної готовності до маркетингу освітніх послуг», *Дев'ять Сіверянські соціально-психологічні читання: на Четвертій Міжнар. наук.-практ. конф.* Чернігів, Україна: ЧНПУ ім. Т. Г. Шевченка, 2018, с. 34.
- [5] С. В. Казакова, «Психологічні особливості соціальної креативності керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти», *на Четвертій Міжнар. наук.-практ. конф.; Вісник полько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики ім. Яна Коменського*. Умань, Україна, 2018, с. 63–66.
- [6] С. В. Казакова, «Особливості особистісної готовності керівників закладів професійно-технічної освіти до маркетингу освітніх послуг», *Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць*. Сєверодонецьк, Україна, т. 3, № 3(47), с. 65–73, 2018.
- [7] Л. М. Карамушка, *Психологія освітнього менеджменту*. Київ, Україна: Либідь, 2004, 424 с.
- [8] С. М. Каліщук, «Методика Фреда Е. Фідлера та вірогідність зміни установки особистості щодо інших», *Вісник Харківського нац. пед. ун-та ім. Г. С. Сковороди «Психологія»*, № 48, с. 112–122, 2014.
- [9] Е. Б. Карпов, «Психология продвижения образовательных услуг в системе открытого образования», дис. д-ра наук; Москов. гос. открытый пед. ун-т им. М. А. Шолохова. Москва, Россия, 2004, 503 с.
- [10] О. Креденцер, «Інноваційність як важлива психологічна характеристика підприємницької поведінки менеджерів освітніх організацій у контексті організаційного розвитку», *Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України*. Київ, Україна, т. 1, ч. 27, с. 70–78, 2010.
- [11] Ю. Ф. Пачковський, *Психологія підприємництва*. Львів, Україна: ПТВФ «Афіша», 2001, 275 с.
- [12] *Практикум по психологии менеджмента и профессиональной деятельности*; Г. С. Никифорова, М. А. Дмитриевой, В. М. Снеткова, Ред. СПб., Россия: Речь, 2001, 448 с.

- [13] *Психологічна підготовка керівників освітніх організацій до діяльності в умовах змін* / О. І. Бондарчук, Л. М. Карамушка, А. С. Москальова, О. О. Нежинська, Н. І. Пінчук, Г. В. Соломіна, О. В. Толков, О. А. Філь; О. І. Бондарчук, Ред. Київ, Україна, 2014, 194 с. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8298>
- [14] М. В. Фадеева, «Психологічна підготовка керівників загальноосвітніх навчальних закладів до формування позитивного іміджу освітньої організації», автореф. дис. канд. наук; ДВНЗ «Університет менедж. освіти». Київ, Україна, 2010, 20 с.
- [15] Н. П. Фетискин, В. В. Козлов и Г. М. Мануйлов, *Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп*. Москва, Россия: Изд-во Ин-та психотерапии, 2005, 490 с.
- [16] І. М. Чорна, М. М. Чорний, «Психодіагностика рівня розвитку підприємницьких здібностей у студентської молоді», *Науковий часопис Національного пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки*, вип. 3(48), с. 188–194, 2015.
- [17] M. Sherer, J. E. Maddux, B. Mercandante, S. Prentice-Dunn, B. Jacobs, R. Rogers, «The self-efficacy scale: construction and validation», *Psychological reports*, vol. 51, p. 663–671, 1982.

FEATURES OF PSYCHOLOGICAL PREPARATION OF PROFESSIONAL AND TECHNICAL EDUCATION BODIES OF LEADERS TO MARKETING EDUCATIONAL SERVICES

Svetlana Kazakova,

Senior teacher Central Institute of Postgraduate Education

Department of Management Psychology

«University of Educational Management»,

Kyiv, Ukraine.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2776-3927>

s13_kazakova@ukr.net

Abstract. The article presents the results of the empirical study of the peculiarities of the psychological readiness of the heads of institutions of vocational education to the marketing of educational services. The data on the distribution of investigated managers on the levels of components (motivational, cognitive, operational, personal) of readiness for marketing of educational services are given. The general level of managers' readiness as a whole and depending on gender, age, type of institution of education (innovative or traditional) and its location (center, regions) are determined and described. Insufficient level of psychological readiness of managers for the marketing of educational services is established. The least developed was the motivational component of readiness, and the operational component is also

underdeveloped. As for the cognitive component (proficiency in the nature, stages, areas of marketing of educational services), it was found that the overwhelming number of managers surveyed is characterized by an average readiness.

Somewhat more advanced in comparison with the other is personal component.

There are statistically significant differences in levels of psychological readiness of managers depending on gender, age, type of institution, as well as the location of the educational institution they manage.

The absence of statistically significant differences in the psychological readiness of managers depending on the seniority of the professional activity of the managers and the location of the institution (centre, regions) of the educational establishment is stated.

The expediency of promoting the development of the psychological readiness of the leaders of vocational education to the marketing of educational services in the conditions of postgraduate education is shown.

Keywords: head of the institution of vocational education; marketing of educational services; psychological readiness; motivational component; cognitive component; operational component; personal component; certification training.

ОСОБЕННОСТИ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ РУКОВОДИТЕЛЕЙ УЧРЕЖДЕНИЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ К МАРКЕТИНГУ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ

Казакова Светлана Владимировна,
старший преподаватель кафедры психологии управления
Центрального института последипломного образования
ГВУЗ «Университет менеджмента образования»,
Киев, Украина.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2776-3927>
s13_kazakova@ukr.net

Аннотация. В статье приведены результаты эмпирического исследования особенностей психологической готовности руководителей учреждений профессионально-технического образования к маркетингу образовательных услуг. Представлены данные о распределении исследуемых управленцев по уровням составляющих (мотивационной, когнитивной, операционной, личностной) психологической готовности к маркетингу образовательных услуг. Исследованы и охарактеризованы уровни развития составляющих и общий уровень психологической готовности руководителей в целом и в зависимости от пола, возраста,

типа учебного заведения (инновационного или традиционного), региона и места его расположения (город, село). Установлено недостаточный уровень как составляющих психологической готовности управленцев к маркетингу образовательных услуг, так и уровень их готовности в целом. Наименее развитыми оказались мотивационная и операционная составляющие готовности. По когнитивной составляющей (осведомленность о сущности этапов, направлений маркетинга образовательных услуг) установлено, что подавляющее количество исследуемых руководителей характеризуются средним уровнем ее развития. Показано, что несколько более развитой по сравнению с другими оказалась личностная составляющая готовности, что может составить психологический ресурс развития такой готовности у управленцев. По результатам дисперсионного анализа определены статистически значимые различия в уровнях психологической готовности руководителей учреждений профессионально-технического образования в зависимости от пола, возраста, типа заведения, а также региона расположения учебного заведения, которым они управляют. Констатируется отсутствие статистически значимых различий в психологической готовности управленцев в зависимости от стажа профессиональной деятельности управленцев и места расположения (центр, регионы) учреждения образования.

Показана целесообразность содействия развитию психологической готовности руководителей профессионально-технического образования в маркетинге образовательных услуг в условиях последипломного образования.

Ключевые слова: руководитель учреждения профессионально-технического образования; маркетинг образовательных услуг; психологическая готовность; мотивационная составляющая; когнитивная составляющая; операционная составляющая; личностная составляющая; повышение квалификации.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] O. I. Bondarchuk, *Sotsialno-psykholohichni osnovy osobystisnoho rozvytku kerivnykiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv u profesiinii diialnosti*. Kyiv, Ukraina: Nauk. svit, 2008, 318 s.
- [2] O. I. Bondarchuk, S. V. Kazakova, «Problemy psykholohichnoi hotovnosti kerivnykiv profesiino-tekhnichnykh navchalnykh zakladiv do marketynhu osvitnikh posluh» *Aktualni problemy psykholohii: zb. nauk. prats In-tu psykholohii im. H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy; Red. kol.: S. D. Maksymenko (hol. red.) [ta in.]*. Kyiv, Ukraina, t. 1: Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia. Sotsialna psykholohiia; S. D. Maksymenka,

- L. M. Karamushky, Red., vyp. 41, s. 70–75, 2014.
- [3] A. V. Boyarinceva, «Motivacionno-kognitivnye harakteristiki lichnosti molodogo predprinimatelya», dis. kand. nauk. Moskva, Rossiya, 1995, 249 s.
- [4] S. V. Kazakova, «Typy ustanovky kerivnykiv zakladiv profesiino-tekhnichnoi osvity shchodo inshykh liudei yak pokaznyk yikh osobystisnoi hotovnosti do marketynhu osvity», Devyati Siverianski sotsialno-psykholohichni chytannia: na Chetvertii Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Chernihiv, Ukraina: ChNPU im. T. H. Shevchenka, 2018, s. 34.
- [5] S. V. Kazakova, «Psykhologichni osoblyvosti sotsialnoi kreatyvnosti kerivnykiv zakladiv profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity», na Chetvertii Mizhnar. nauk.-prakt. konf.; Visnyk polko-ukrainskoi naukovo-doslidnytskoi laboratorii psykhydyaktyky im. Yana Komenskoho. Uman, Ukraina, 2018, s. 63–66.
- [6] S. V. Kazakova, «Osoblyvosti osobystisnoi hotovnosti kerivnykiv zakladiv profesiino-tekhnichnoi osvity do marketynhu osvity», Teoretychni i prykladni problemy psykholohii: zb. nauk. prats. Sievierodonetsk, Ukraina, t. 3, № 3(47), s. 65–73, 2018.
- [7] L. M. Karamushka, Psykholohiia osvitnoho menedzhmentu. Kyiv, Ukraina: Lybid, 2004, 424 s.
- [8] S. M. Kalishchuk, «Metodyka Freda E. Fidera ta virohidnist zminy ustanovky osobystosti shchodo inshykh», Visnyk Kharkivskoho nats. ped. un-ta im. H. S. Skovorody «Psykhologhiia», № 48, s. 112–122, 2014.
- [9] E. B. Karpov, «Psihologiya prodvizheniya obrazovatel'nyh uslug v sisteme otkrytogo obrazovaniya», dis. d-ra nauk; Moskov. gos. otkrytyj ped. un-t im. M. A. SHolohova. Moskva, Rossiya, 2004, 503 s.
- [10] O. Kredentser, «Innovatsiynist yak vazhlyva psykholohichna kharakterystyka pidpriemnytskoi povedinky menedzheriv osvity orhanizatsii u konteksti orhanizatsiynoho rozvytku», Aktualni problemy psykholohii: zb. nauk. prats In-tu psykholohii im. H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. Kyiv, Ukraina, t. 1, ch. 27, s. 70–78, 2010.
- [11] Yu. F. Pachkovskiy, Psykholohiia pidpriemnytstva. Lviv, Ukraina: PTVF«Afisha», 2001, 275 s.
- [12] Praktikum po psihologii menedzhmenta i professional'noj deyatel'nosti; G. S. Nikiforova, M. A. Dmitrievoy, V. M. Snetkova, Red. SPb., Rossiya: Rech', 2001, 448 s.
- [13] Psykholohichna pidhotovka kerivnykiv osvity orhanizatsii do diialnosti v umovakh zmin / O. I. Bondarchuk, L. M. Karamushka, A. S. Moskalova, O. O. Nezhynska, N. I. Pinchuk, H. V. Solomina, O. V. Tolkov, O. A. Fil; O. I. Bondarchuk, Red. Kyiv, Ukraina, 2014, 194 s. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8298>
- [14] M. V. Fadeieva, «Psykhologichna pidhotovka kerivnykiv zahalnoosvitnikh

navchalnykh zakladiv do formuvannya pozytyvnoho imidzhu osvitnoi orhanizatsii», avtoref. dys. kand. nauk; DVNZ «Universytet menedzh. osvity». Kyiv, Ukraina, 2010, 20 s.

- [15] N. P. Fetiskin, V. V. Kozlov, G. M. Manujlov, Social'no-psihologicheskaya diagnostika razvitiya lichnosti i malyh grupp. Moskva, Rossiya: Izd-vo In-ta psihoterapii, 2005, 490 s.
- [16] M. Chorna, M. M. Chorny, «Psykhodiahnostyka rivnia rozvytku pidpriemnytskykh zdibnostei u studentskoi molodi», Naukovyi chasopys Natsionalnoho ped. un-tu im. M. P. Drahomanova. Serii 12: Psykholohichni nauky, vyp. 3(48), s. 188–194, 2015.
- [17] M. Sherer, J. E. Maddux, B. Mercandante, S. Prentice-Dunn, B. Jacobs, R. Rogers, «The self-efficacy scale: construction and validation», Psychological reports, vol. 51, p. 663–671, 1982.